

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Кафедра комп'ютерних наук

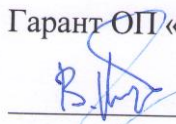
«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Декан факультету інформаційних
технологій
Олена ГЛАЗУНОВА
« 29 » вересня 20 23 р.

«СХВАЛЕНО»
на засіданні кафедри комп'ютерних наук
Протокол № 12 від « 01 » 06 20 23
р.
Завідувач кафедри
Белла ГОЛУБ

«РОЗГЛЯНУТО»
Гарант ОП «Програмне забезпечення
інформаційних систем»
Віктор КИРИЧЕНКО

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВБУДОВАНИХ СИСТЕМ

Спеціальність – 121 «Інженерія програмного забезпечення»

Освітня програма – «Програмне забезпечення інформаційних систем»

Факультет інформаційних технологій

Розробник: доцент, к.т.н Лендел Т.І.

Київ – 2023 р.

1. Опис навчальної дисципліни

«Програмне забезпечення вбудованих систем»

(назва)

Галузь знань, спеціальність, освітній ступінь	
Освітній ступінь	Магістр
Спеціальність	121 «Інженерія програмного забезпечення»
Освітня програма	«Програмне забезпечення інформаційних систем»
Характеристика навчальної дисципліни	
Вид	Обов'язкова
Загальна кількість годин	120
Кількість кредитів ECTS	4
Кількість змістових модулів	2
Форма контролю	екзамен
Показники навчальної дисципліни для денної форми навчання	
	денна форма навчання
Рік підготовки	1
Семестр	1
Лекційні заняття	30 год.
Лабораторні заняття	30 год.
Курсова робота	
Самостійної роботи студента	60 год.
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми навчання	12 год.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Загальні принципи та технічні особливості розробки вбудованих систем керування обладнанням різноманітного призначення. У рамках цього курсу розглядаються відомості, необхідні для побудови насамперед мікропроцесорних систем керування спеціалізованим устаткуванням. Завдання програмного забезпечення вбудованих систем є комплексним, потребуючим від розроблювача специфічних знань із різних областей апаратної й програмної інженерії.

Мета – формування у студентів системи знань про принцип дії та галузі застосування пристроїв на базі мікроконтролерів, можливості мікроконтролерних плат Arduino й їх використання при розробці прототипів нових пристроїв, а також навичок апаратно-програмного проектування вбудованих систем керування спеціалізованим устаткуванням.

Завдання вивчення будови та принципу дії електронних пристроїв на базі мікроконтролерів; ознайомлення з Arduino-сумісною налагоджувальною платою та середовищем програмування Arduino IDE; оволодіння прийомами програмування взаємодії мікроконтролерів з іншими елементами пристрою (датчиками, засобами людино-машинного інтерфейсу, виконавчими елементами) й іншими пристроями; набуття навичок вибору компонентів для реалізації заданої функціональності пристрою; полегшити впровадження мікропроцесорних пристроїв у повсякденну практичну та професійну діяльність майбутніх фахівців, які володіють специфічними знаннями із різних областей апаратної й програмної інженерії.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- базові знання про мікроконтролерну плату Arduino для вирішення задач зі збору даних з датчиків, керування або взаємодії з користувачем шляхом розробки прототипу пристрою на базі Arduino та його програмування;
- принципи роботи пристроїв на базі мікроконтролерів,
- методи і принципи розробки програмного забезпечення для мікроконтролерів у платах micro:bit та Arduino;

вміти:

- розробляти прототипи пристроїв на основі налагоджувальної плати Arduino та зовнішніх електронних модулів;
- розробляти для них програми з використанням бібліотек для платформи Arduino.

1. Відповідно ОПП ПЗІС

ЗК04. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами інших галузей знань/видів економічної діяльності), у тому числі, з експертами природоохоронної галузі.

ЗК05. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

СК01. Здатність аналізувати предметні області, формувати, класифікувати вимоги до програмного забезпечення, насамперед, пов'язаних з природоохоронною галуззю.

СК02. Здатність розробляти і реалізовувати наукові та/або прикладні проекти у сфері інженерії програмного забезпечення.

СК03. Здатність проектувати архітектуру програмного забезпечення, моделювати процеси функціонування окремих підсистем і модулів.

СК04. Здатність розвивати і реалізовувати нові конкурентоспроможні ідеї в інженерії програмного забезпечення.

СК07. Здатність критично осмислювати проблеми у галузі інформаційних технологій та на межі галузей знань, інтегрувати відповідні знання та розв'язувати складні задачі у широких або мультидисциплінарних контекстах.

СК08. Здатність розробляти і координувати процеси, етапи та ітерації життєвого циклу програмного забезпечення на основі застосування сучасних моделей, методів та технологій розроблення програмного забезпечення.

РН01. Знати і застосовувати сучасні професійні стандарти і інші нормативноправові документи з інженерії програмного забезпечення.

РН03. Будувати і досліджувати моделі інформаційних процесів у прикладній області, насамперед, пов'язаної з природоохоронною галуззю.

РН04. Виявляти інформаційні потреби і класифікувати дані для проектування програмного забезпечення.

РН07. Аналізувати, оцінювати і застосовувати на системному рівні сучасні програмні та апаратні платформи для розв'язання складних задач інженерії програмного забезпечення.

РН10. Модифікувати існуючі та розробляти нові алгоритмічні рішення детального проектування програмного забезпечення.

РН12. Приймати ефективні організаційно-управлінські рішення в умовах невизначеності та зміни вимог, порівнювати альтернативи, оцінювати ризики.

РН17. Збирати, аналізувати, оцінювати необхідну для розв'язання наукових і прикладних задач інформацію, використовуючи науково-технічну літературу, бази даних та інші джерела.

Програма та структура навчальної дисципліни для:

Змістовий модуль 1. Програмування контролерів

Тема 1. Загальні відомості про вбудовані комп'ютерні системи

Загальні відомості про вбудовані комп'ютерні системи, архітектуру, функціонування та приклади функцію.

Тема 2 Основи програмної архітектури МК сімейства x51

Основа побудови вбудованих мікропроцесорних систем використовуються мікроконтролери сімейства x51. Це сімейство з'явилося наприкінці 80-х років минулого сторіччя в особі мікросхеми i8051 фірми Intel. Однак, незважаючи на солідний вік, воно продовжує розвиватися й залишається одним з найпоширеніших сімейств контролерів на сьогоднішній день.

Тема 3 Версії мікроконтролерів, оснащені ПЗП з ультрафіолетовим стиранням

Мікросхема 8051 і її вітчизняний аналог 1816BE51 оснащені масочно програмованим внутрішнім ПЗП, що передбачає однократне програмування на заводі-виготовлювачі. Самостійно програмувати такі варіанти мікроконтролерів можна лише за наявності зовнішнього ПЗП.

Тема 4. Програмування під micro:bit. Послідовний порт (UART) МК x51

Послідовний порт мікроконтролера x51 інакше називається «Універсальний асинхронний приймач-передавач» (УАПП, UART). Призначений він для прийому і передачі інформації, представленої послідовним кодом (молодші біти – першими) в повному дуплексному режимі

Змістовий модуль 2. Програмне забезпечення Proteus

Тема 1. Апаратна частина ВКС покоління Arduino

Апаратна частина Arduino - це відкрита платформа, яка дозволяє збирати різноманітні електронні пристрої. Arduino цікава програмістам, які бажають зібрати та запрограмувати свій пристрій або керовану конструкцію.

Тема 2 Мова програмування пристроїв Arduino

Для програмування пристроїв Arduino використовується спрощена версія C++. Розробку ПЗ можна вести як з використанням середовища Arduino IDE, так і за допомогою довільного C/C++ інструментарію.

Тема 3. Віртуальне проектування вбудованих систем в середовищі Proteus vsm

Пакет програм для автоматизованого проектування (САПР) електронних схем. Proteus VSM може використовуватися двома досить відмінними способами — або для Інтерактивного Моделювання або для Моделювання на Основі Діаграм.

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин													
	денна форма							Заочна форма						
	тижні	усього	у тому числі					усьо го	у тому числі					
			л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	
Змістовий модуль 1. Програмування контролерів														
Тема 1. Загальні відомості про вбудовані комп'ютерні системи			4		2		4							
Тема 2 Основи програмної архітектури МК сімейства x51			4		2		4							
Тема 3 Версії мікроконтролерів, оснащені ПЗП з ультрафіолетовим стиранням			4		2		6							
Тема 4. Програмування під мікро:bit. Послідовний порт (UART) МК x51			2		4		8							
Разом за змістовим модулем 1		24	14		14		22							
Змістовий модуль 2. Програмне забезпечення Proteus														
Тема 1. Апаратна частина ВКС покоління Arduino			4		6		12							
Тема 2 Мова програмування пристроїв Arduino			6		8		14							
Тема 3. Віртуальне проектування вбудованих систем в середовищі Proteus vsm			6		6		12							
Разом за змістовим модулем 2		30	16		20		38							
Усього годин		54	30		30		60							
Курсовий проект (робота) <small>(якщо є в робочому навчальному плані)</small>			-	-	-		-							
Усього годин		54	15		30		60							

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
		4

6. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	«Реалізація проектів платформи Arduino в середовищі Proteus»	2
2.	«Реалізація системи виведення інформації проектів платформи Arduino в середовищі Proteus»	2
3.	« Реалізація системи моніторингу в середовищі Proteus »	2
4.	«Обмін даними між персональним комп'ютером та апаратною обчислювальною платформою»	2
5.	«Передача команд через Serial (COM) порт»	2
6.	«Реалізація системи моніторингу в середовищі Proteus. Читання та збереження даних з датчика температури»	2
7.	«Обмін даними між персональним комп'ютером та апаратною обчислювальною платформою Arduino із використанням програмного середовища Proteus (на прикладі підключення сервоприводу)»	2
8.	«Автоматизоване керування сервоприводом»	2
9.	«Реалізація програми керування кроковим двигуном з використанням апаратної обчислювальної платформи Arduino»	2
10	«Реалізація програми автоматизованого керування кроковим двигуном з урахуванням температури повітря»	2
11	Програмування в Proteus	2
12	Модульне програмування в Proteus	2

7. Теми самостійної роботи

1.	«Реалізація проектів платформи Arduino в середовищі Proteus»	10
2.	«Реалізація системи виведення інформації проектів платформи Arduino в середовищі Proteus»	10
3.	« Реалізація системи керування на базі платформи Arduino в середовищі Proteus »	10
4.	«Обмін даними між персональним комп'ютером та апаратною обчислювальною платформою»	10
5.	«Передача команд через Serial (COM) порт»	10
6.	Програмування в Arduino IDE	10

8. Контрольні питання, комплекти тестів для визначення рівня засвоєння знань студентами

Як називається програмна інструкція написана для вбудовуваних систем?

- 1) Мікропрограмою
- 2) Скетчем
- 3) Кодом
- 4) Коренем

Як називається вбудована система?

- 1) спеціалізована обчислювальна система, яка в силу розв'язуваної задачі безпосередньо взаємодіє з фізичними об'єктами і процесами.
- 2) система керування, яка діє з фізичними об'єктами на процеси.
- 3) інформаційна система, яка в силу розв'язуваної задачі безпосередньо взаємодіє з фізичними об'єктами і процесами.
- 4) система, яка в силу розв'язуваної задачі взаємодіє з фізичними об'єктами і процесами як дорадча.

Як позначаються цифрові входи на платформі Arduino?

- 1) DI.
- 2) AO.
- 3) UP.
- 4) INI.

9. Методи навчання.

M1. Лекція (проблемна, інтерактивна). M2. Лабораторна робота.

M3. Проблемне навчання. M4. Проектне навчання (індивідуальне). M8. Дослідницький метод.

10. Форми контролю.

MK1. Тестування. MK4. Методи усного контролю. MK5. Екзамен. MK7. Звіт.

10. Розподіл балів, які отримують студенти.

Оцінювання знань студента відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національні оцінки згідно з табл. 1 «Положення про екзамени та заліки у НУБіП України» (наказ про уведення в дію від 26 квітня 2023 р. протокол № 10)

Поточний контроль		Рейтинг з навчальної роботи R _{нр}	Рейтинг з додаткової роботи R _{др}	Рейтинг штрафний R _{штр}	Підсумкова атестація (екзамен чи залік)	Загальна кількість балів
Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2					
0-100	0-100	0-70	0-20	0-5	0-30	0-100

Шкала оцінювання

Рейтинг здобувача вищої освіти, бали	Оцінка національна за результати складання екзаменів заліків	
	екзаменів	заліків
90-100	відмінно	зараховано

74-89	добре	
60-73	задовільно	
0-59	незадовільно	не зараховано

Для визначення рейтингу студента (слухача) із засвоєння дисципліни $R_{\text{дис}}$ (до 100 балів) одержаний рейтинг з атестації (до 30 балів) додається до рейтингу студента (слухача) з навчальної роботи $R_{\text{НР}}$ (до 70 балів): $R_{\text{дис}} = R_{\text{НР}} + R_{\text{ат}}$.

11. Методичне забезпечення

Електронний курс дисципліни. Режим доступу:

<https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=2933>

12. Рекомендована література

– основна;

1. Arduino Uno [Електронний ресурс]. URL: <https://www.arduino.cc/en/Guide/Introduction#> (дата звернення 3 травня 2018 року)
2. Бурштинський М.В., Хай М.В., Харчишин Б.М., Давачі навчальний посібник 2-ге видання доповнене Міністерство освіти і науки України національний університет „львівська політехніка” Львів - 2017, 201 с.
3. Датчики Arduino [Електронний ресурс]. URL: <https://arduino.ua/cat6-atchiki> (дата звернення 14.05 2018).
4. Датчик – Вікіпедія. [Електронний ресурс]. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%94%D0%B0%D1%82%D1%87%D0%B8%D0%BA> (дата звернення 20.04 2018).

– допоміжна.

1. Мікроелектронні датчики нового покоління [Електронний ресурс]. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/> (дата звернення 12.04 2018)
2. Сухоручкіна О. М. Інформаційне забезпечення інтелектуалізованих робототехнічних комплексів. Стан та перспективи розвитку інформатики в Україні. К.: Наукова думка, 2010. – С. 547 – 561.
3. Терморезистор [Електронний ресурс]. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Терморезистор> (дата доступу: 15.02.2018 р.)

13. Інформаційні ресурси

1. <https://microbit.org>
2. <https://microbit.org/code/>

3. <https://makecode.microbit.org/#editor>
4. <http://amperka.ru/product/bbc-microbit>
5. http://arduino.ru/Arduino_environment
6. <https://github.com/HobbyComponents/CH340-Drivers>
7. https://create.arduino.cc/projecthub/Arduino_Genuino/getting-started-with-arduino-web-editor-on-various-platforms-4b3e4a?f=1
8. <https://store.arduino.cc/arduino-uno-rev3>
9. <https://doc.arduino.ua/ru/prog/>